

CATALUNYA FRANCISCANA

ANY XLIX - NÚM. 244 - SETEMBRE-DESEMBRE DE 2013

**Gnosi i Agnosticisme
Del martiri a la festa
Atansar-nos a Jesús
El Càntic de les Criatures**

ÍNDEX

EDITORIAL

SITUAR-NOS

Josep Manuel Vallejo

81

ESPai FRANCISCÀ

Articles

FRANCESC I LA TEOLOGIA

Frederic Raurell

82

PREGAR COSTA

Josep Manuel Vallejo

84

DE NARCÍS A SANT NARCÍS

Jacint Duran

85

LA PAU

Remei Garcia

87

L'ACCIÓ SOCIAL COM A EXPERIÈNCIA ESPIRITUAL

Josep M. Garcia Pícola

89

SANT FRANCESC D'ASSÍS I ELS BOSCOS

Josep Gordi Serrat

92

ESPai CENTRAL: RECERCA 57

EL CRISTIANISME ENTRE LA GNOSI I

L'AGNOSTICISME

Llorenç Sagalés Cisquella

ENVOLTATS D'UN NÚVOL TAN GRAN DE TESTIMONIS

DEL MARTIRI A LA FESTA (BEATIFICACIÓ FRA CARMEL DE COLOMERS)

Eduard Rey

97

FRA CARMEL DE COLOMERS COM A SIGNE

Miquel Ylla-Català

99

ESPai BÍBLIC – TEOLÒGIC

ATANSAR-NOS A JESÚS DE

NATZARET. DES D'ON?

Josep Manuel Vallejo

101

HOLOCAUST

Jesús Romero

108

ESPai ARTÍSTIC

PASCHA NOSTRVM

110

NECROLÒGICA

FRA RAMON MORILLA

113

LLIBRES

EL CÀNTIC DE LES CRIATURES

DE SANT FRANCESC

114

VIURE L'EVANGELI. 35 FRASES-PREGÀRIA

118

VINE! CARLA COSTA I GRUP BONA NOVA (CD)

118

Foto coberta:
Monestir de Bose (Itàlia)

EDITA:
Caputxins de Catalunya i Balears
www.caputxins.cat

DIRECTOR:
Josep Manuel Vallejo

CONSELL DE REDACCIÓ:
Montse Andreu
Daniela Turull
Enric Emo
Jesús Romero

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:
Esteve Fornaguera
Avda. Diagonal, 450
08006 Barcelona
Telèfon 934 161 812

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ:
Normal: 20 €
De suport: 30 € per amunt
Número solt: 5 €

Impressió:
CM GRAFIC
Tel. 935 644 114

Dipòsit legal: B. 8297-59

EDITORIAL

SITUAR-NOS

FRA JOSEP MANUEL

Qualsevol acció relacionada amb col·lectius de persones demana, per ésser fruitosa, un coneixement de la manera d'ésser d'aquest col·lectiu, dels seus pressupòsits, de la seva cultura... Més encara quan aquestes accions tenen a veure amb la comunicació o la inculturació del cristianisme. Conèixer l'origen i les causes del nostre secularisme i escepticisme actual pot ajudar a comprendre millor els nostres contemporanis i a situar-nos d'una manera intel·ligible en el nostre món. En aquest sentit ens ha semblat interessant de transcriure una conferència de Llorenç Sagalés sobre *La fe cristiana entre la gnosi i l'agnosticisme* que explica les arrels històriques d'aquesta acomodació en la finitud i en la negació de tota transcendència de l'home actual, així com l'aparició dels corrents esotèrics en temps de crisi. En aquesta mateixa línia us oferim un article sobre els qüestionaments més importants

que fa la nostra cultura al cristianisme i les respostes que es poden donar des de la ciència històrica i la raonabilitat de la nostra fe.

El martiri sempre serà la forma privilegiada del testimoni, en certa forma podríem dir que la vida cristiana és martirial. La recent beatificació a Tarragona de cristians occits per la seva fe en la contesa de la guerra civil, ens ha permès de conèixer al frare caputxí Fra Carmel de Colomers i amb ell, tants testimonis anònims de sòlida vida cristiana.

Celebrem des d'aquestes planes l'aparició d'un nou llibre sobre sant Francesc, talment una destil·lació condensada de les vivències espirituals dels sant, a través del comentari al *Càntic del germà Sol* realitzat per fra Jacint Duran. Tot això, junt amb les nostres seccions habituals, conformen el menú que posem a la vostra disposició. Bon profit!

FRANCESC I LA TEOLOGIA

CRISI DE CREIXEMENT

FRA FREDERIC RAURELL

La història del moviment franciscà està marcada per l'evolució del carisma primigeni a formes més adaptades als nous temps. Fra Frederic, en aquestes línies, ens descriu un dels punts de discussió clau: la tensió entre pobresa-humilitat i els estudis teològics.

Ben aviat, en el moviment creat per Francesc d'Assís aparegué la lluita, que esdevindrà secular, entre els pioners i els seguidors, entre la idea original i l'adaptació a les circumstàncies. Es tracta d'una crisi de creixement de la qual no se'n pot alliberar cap moviment destinat a acollir persones d'esperit molt diferent. En moltes biografies, fins i tot modernes, tal crisi sovint és considerada un símptoma negatiu: Francesc hauria d'haver realitzat els seus ideals originals només ell sol. Prescindint del fet històric que en cap moviment les idees del fundador resten sempre intactes, hom es pot preguntar, tanmateix, si Francesc fos verament capaç d'inserir la seva grandiosa visió en el quadre del seu temps i de tots els temps. S'ha de tenir en compte, per

exemple, que havien entrat a formar part del moviment de Francesc d'Assís molts homes cultes, no sempre disposats, com Bernat de Quintavalle o Pere Cattani, a renunciar als estudis teològics. A Francesc li havia de resultar difícil dirigir-los en un món que no era el seu. Certament que ell era un home ric de dots excepcionals, com riquesa de pensament i de sensibilitat. A més, posseïa en mesura més que normal una intel·ligència social, és a dir, creativitat i capacitat d'improvisar, facilitat d'establir contactes amb gent de qualsevol nivell. Tanmateix, li mancava la cultura per aventurar-se com a guia en camp teològic. Quan diu que l'autèntic filòsof considera la vida eterna com el bé suprem i que el que estudia l'Esclusura amb humilitat arriba a conèixer-se a si mateix, fa una reflexió certament profunda. Però amb aquesta reflexió no reeixia a convèncer cap teòleg o jurista que, a més de la vida eterna i del coneixement de si mateix, cercaven una més profunda coneixença de la revelació i dels fonaments del dret. Però és interessant la breu carta, més aviat un bitllet, que Francesc escriu al professor de teologia Antoni de Pàdua, que feia poc temps que formava part del moviment. És un escrit que els estudiosos consideren autèntic, redactat a començaments del 1224, i del

qual es dedueix que Fra Francesc no era contrari a l'estudi, sinó a la voluntat de fer de la ciència un instrument de poder i vanitat. Diu Francesc en aquesta carta:

«Al meu germà Antoni, bisbe meu (Antoni no era bisbe, però amb aquell títol Francesc volia expressar el seu respecte envers un mestre de teologia) jo, Francesc, desitjo tota mena de bé. És desig meu que donis lliçons de teologia, mentre que aquest estudi no extingeixi l'esperit de la santa pregària i devoció, com està escrit en la Regla. Estigues bé!» (FF 251-252)¹

Aquestes paraules són el testimoni, si més no, que Francesc no era contrari als estudis teològics, probablement eren el resultat d'una convicció que anà madurant, juntament amb el que féu escriure més tard en el seu *Testament*:

«Els frares han de tenir en gran consideració els teòlegs i aquells que serveixen la paraula de Déu, i els han d'honorar com a persones que ens donen esperit i vida».

Com tots els altres teòlegs, els mestres franciscans es funden en l'Esriptura: aquesta resta la font primera, comentada i estudiada, abans que qualsevol altra obra. Aquests mestres que vindran després de Francesc insistiran sobre la necessitat de la fe en Crist per aproximar la Sagrada Esriptura. Una aproximació que només és possible, dirà Bonaventura en la seva obra *Breviloquium*, amb un capteniment de pregària, *flectendo genua cordis nostri*. I és en aquest clima que l'escola francis-

cana desenvolupa el tema de les «dues menses» (Bíblia i Eucaristia), molt present en la primitiva interpretació bíblica dels caputxins.

Tot i que Francesc estava profundament convençut d'haver rebut de Déu la revelació de com havia de viure l'Evangelí, molts dels seus seguidors no volien creure que Déu li hagués revelat fins i tot els detalls de com l'hagués de portar a la pràctica.

En l'Església la crisi de creixement és un procés riscós. No pot consistir en la destrucció d'allò que és antic seguida d'allò que és totalment nou. Hi ha d'haver una evolució; i si, després de la crisi, la idea central no emergeix més forta i més pura, la crisi s'haurà de considerar una fallida. La força de la personalitat de Francesc rau en haver sabut presentar el seu ideal enmig de resistències de tota mena.

En la *Vida primera* de Celano, després d'haver descrit la profunda humilitat de Francesc, el biògraf exclama amb profunda compunció:

«Quin desastre per nosaltres haver-vos perdut! La vostra partença és el càstig merescut per no haver cercat de conèixer-vos millor mentre encara éreu viu entre nosaltres».

1. El podeu trobar també a *Francesc d'Assís Clara d'Assís. Escrits*, Col Clàssics del Cristianisme 1, Barcelona 1988, pag: 103

PREGAR COSTA

FRA JOSEP MANUEL VALLEJO

Ésser fidel a la pregària costa. Tots tenim experiència que, quan tens un impuls interior per pregar, no costa gens; però quan no tens ganes o se't fa avorrida i eixuta, la pregària costa. Per això ens hem de deixar ajudar.

És bonica aquella imatge de Moisès pregant amb els braços alçats, mentre Israel lluita contra els amalequites (Ex 18,8-13) i, quan es cansa, Aaron i Hur li aguanten

les mans, perquè si les baixa, guanyen els enemics. Per mantenir-se en la pregària cal deixar-se ajudar per persones d'oració que tenen experiència o per lectures espirituals, recessos... Una ajuda molt simple consisteix a repetir una frase que m'expressi, o llegir a poc a poc un text profund de la Bíblia o d'un autor espiritual, fins que la lectura deixi pas a l'oració, per després tornar a la lectura.

Ens és vital mantenir-nos en l'oració perquè si no, ens vencen els enemics. Quan Moisès baixa les mans, guanyen els amalequites. **Les batalles externes són símbol de les nostres batalles internes**, i l'oració molts cops és un combat.

Ens hem de mantenir en l'oració, si no la casa se'ns omple de dimonis (Mt 12,43). Quan estem temporades sense pregar, estem malament, ens costa dominar-nos, tenim més neguit, ens falta paciència, ens envaeix la tristor...

L'Escriptura ens diu que la pregària ha de ser contínua i insistent, com la de la vídua pesada (Lc 18,1-8). Per què, si Déu ja sap el que necessitem? (Mt 6,8). Doncs per nosaltres, perquè ens convé a nosaltres. El nostre cor és com un pou profund que amb el temps s'ha omplert de fang, i el que fa la pregària insistent és enfondir el pou, treure fang. Si deixem de pouar, es torna a omplir de fang, però si perseverem en la pregària arriba un moment que trobem aigua fresca i llavors el nostre ésser s'omple de frescor i benestar i hi corren rius d'aigua viva (Jn 7,37) i quedem saciats, i ja no necessitem res més.

La pregària és l'aliment del nostre ésser autèntic, el lloc privilegiat de la nostra vivificació, de la nostra reconciliació, de la nostra divinització.

DE NARCÍS A SANT NARCÍS

FRA JACINT DURAN

Sant Narcís és el patró de Girona. El nom de Narcís, amb tot, prové de la mitologia grega. Segons diu Ovidi totes les noies s'enamoraven de Narcís, però ell les menyspreava totes i estava absorbt en la contemplació de la pròpia bellesa. Tant era així que mirant-se en el reflex d'un riu finalment s'ofegà. Etimològicament Narcís vol dir produir son, Narcís té parentiu lingüístic amb narcòtic.

De fet, les persones narcisistes, centrades en si mateixes, que tenen un sol tema de conversa: només parlen de si mateixes, produeixen son, avoriment a l'entorn. Però

elles estan tan desconnectades de l'entorn que no se n'adonen.

Però, la ciutat de Girona no celebra aquest Narcís sinó sant Narcís, que segons Eusebi de Cesarea, historiador del segle IV, fou bisbe i màrtir de Jerusalem en el segle II. Els dos Narcisos no van morir de mort natural. Però mentre un moria tallant tota relació i engolit per si mateix, l'altre ho feia per servir els seus germans i per amor a Crist.

I aquest és el camí que tots hem de fer: passar del Narcís de la mitologia, engolit per ell mateix, al sant Narcís centrat en

Crist i en el servei als altres.

I així, en lloc de ser un narcòtic per a un mateix i per els altres, serem creadors de vida per estar, no somnolents sinó ben desperts i atents al nostre entorn.

El fariseu que prega en el temple tot dient, "Gràcies Senyor perquè no sóc com els altres homes; lladres, injustos, adúlter, ni sóc tampoc com aquest cobrador d'impostos...", encara no ha superat el narcisisme, està centrat en ell, no en Déu. El primer que haurà de fer per anar cap a Déu és adonar-se que és "com els altres homes", per tant, pecador. Perquè no es tracta de comparar-se amb els altres sinó amb Jesús. I aquí neix l'abisme. El nostre punt de referència no són les estadístiques, ni les majories. El nostre punt de referència és Jesús. Per tant, el primer

que haurà de fer el fariseu és identificar-se amb el cobrador d'impostos, amb el pecador. Revelant-se la bondat de Déu, revelant-se Crist, l'abisme del seu amor, les nostres mediocritats són molt semblants, són irrelevantes les diferències.

I això no és anular l'home simplement sinó fer-nos adonar d'on estem, de que ridícul és jutjar l'altre. I, el que encara és més important, posar-nos al davant l'alternativa que Déu ens proposa. I aquesta alternativa és Jesús. Jesús que no sols és una proposta sinó que, com diu el salm, "Ell és a prop dels cors que sofreixen". Ell mateix ens assisteix, ens acompanya, ens treu del pou.

Crist ens salva del nostre Narcís, del nostre egocentrisme destructiu, aïllat i

autodestructiu. I, malgrat això, no ens dona una personalitat diferent de la nostra ja que quan ens emmirallem en Crist, ens reconeixem a nosaltres mateixos en el més profund o original que som, ja que ell és imatge del Déu invisible i nosaltres hem estat fets a la seva imatge i semblança. Crist, salvant-nos de nosaltres mateixos, ens fa ser autènticament nosaltres mateixos. És com si Narcís mirés més profundament i, darrera la seva primera imatge, en el fons, hi descobrís la seva autèntica imatge: Crist.

Aquesta és l'experiència de Pau que veu la seva pròpia vida com una libació vessada sobre l'altar. Pau ha fet d'ell mateix una autodonació, una ofrena, com Crist. És el pas del Narcís a sant Narcís.

LA PAU

REMEI GARCIA

Admonició 15

Benaurats els pacífics, perquè seran anomenats fills de Déu (Mt 5, 9).
Són de veritat pacífics els qui, en tot el que pateixen en aquest món, per l'amor de nostre Senyor Jesucrist conserven la pau a l'ànima i al cos.

Aquell que vol inserir-se en el coneixement de sant Francesc, de seguida s'adonarà que excel·leix com a home de pau. El fet que cada any, des de 1986, tots els líders de les grans religions es reuneixin a Assís per pregar per la pau i la concòrdia és prou significatiu. L'*Esperit d'Assís* s'ha escampat arreu del món.

Des del temps de Francesc que la fórmula *Pau i Bé* (cf. 3 *Comp* 26) és una salutació que s'ha convertit en lema peculiar de tota la família franciscana: *Que el Senyor et doni la pau* (*Test* 23). Per això aquest desig de *Pau i Bé* dóna a entendre quina és la visió franciscana de la vida: anunciar un futur segellat per la pau.

Entre els esdeveniments més coneguts de Francesc en relació amb la pau, recordem l'episodi del llop de Gubbio (cf.

Flor 21); la reconciliació entre el bisbe i el batlle d'Assís (cf. *Cant* 10-11); la pau predicada a les ciutats de Siena, Bolonya, Arezzo. Entre els seus escrits cal esmentar la present *Admonició* 15 i la 13, que tenen com a tema la benaurança dels pacífics; la *Rnb* 17,9-16 indica el lloc rellevant que la pau pren en la vida espiritual del cristià; la seva *Benedicció*, servint-se de la benedicció d'Aaron en el llibre dels *Nm* (6, 24-26), mostra la pau com un dels dons més grans de Déu envers l'home. També el mateix text de la *Veritable Alegria* diu que l'home que posseeix la pau de Déu és aquell que roman pacífic enmig de totes les tribulacions.

La pau és un estat d'ànim que neix de la unificació de totes les tendències humanes. És l'esforç interior amb el qual

s'aconsegueix orientar-les totes vers Déu. Per tant, **una pau que només es troba en Déu, una pau que procedeix de dalt, divina; per això és un do.**

Tant en l'*Admonició* 15 com en la 13, Francesc fa servir la benaurança de Mt 5, 9. En la 13 ens deia que són pacífiques aquelles persones pacients i humils. En la 15 ens mostra que els veritables pacífics són aquells que, per amor de nostre Senyor Jesucrist, suporten totes les adversitats amb un ver esperit de pau. Doncs bé, aquesta pau, en les dues *Admonicions*, es mesura en el moment de la prova.

Mentre que en l'Evangeli es parla d'aquells que promouen la pau, dels creadors de pau, Francesc la interpreta en el seu sentit passiu, com si fos un estat en el qual ens hem de trobar. Primer, dins els escrits de sant Francesc insisteix més en

la pau que s'ha de posseir que sobre l'estat de pau. Segon, que Francesc ens diu que només l'home mansoi, apaivagat, centrat en si mateix pot portar una veritable pau als altres, puix que la pau no és, ni de bon tros, un discurs, sinó un do que ve de Déu i del qual l'home és servidor.

En l'*Admonició* es veu ben clar que la pau és un estat interior, perquè malgrat els sofriments i les condicions adverses de moltes situacions de la vida, hom es manté en una pau serena. Per tant, no és un estat psicològic, d'aquell que resta tranquil, sense preocupacions ni sobresalts de cap mena, sinó d'aquell que, malgrat els mil embolics i entrebancs de cada dia, es manté en la pau del Senyor: *Són veritablement pacífics els qui, en tot el que pateixen en aquest món, per l'amor de nostre Senyor Jesucrist conserven la pau a l'ànima i al cos.*

L'ACCIÓ SOCIAL COM A EXPERIÈNCIA ESPIRITUAL

JOSEP M. GARCIA PICOLA

Moltes vegades sentim que persones no cristianes comenten que els cristians tenim un do especial per a l'acció social, en definitiva, per ajudar els altres. Xavier Nart o Pilar Rahola són exemples actuals d'aquesta tendència.

En canvi, els qui vivim immersos en el camp social, ens adonem que no es tracta tant que l'espiritualitat cristiana doni qualitat i calidesa a l'**acció social, sinó que l'acció social sigui en si mateixa experiència espiritual autèntica**. El tracte i la relació amb els germans necessitats és un dels llocs privilegiats en l'experiència cristiana per a l'encontre amb l'Alteritat i el Misteri.

En primer lloc, sentim que hem estat posats en el servei als germans, als altres. No parlem d'"usuaris", sinó de persones que comparteixen el nostre camí de vida, que són germans nostres. Aquesta vivència de l'**experiència social com a do gratuït** és central per configurar una manera d'entendre la vida i el món. Essent conscients des d'un primer moment dels dons gratuïts

familiars, personals, materials i/o vocacionals que hem rebut en la nostra pròpia vida, immediatament començarem a ser professionals empàtics i propers.

El creixement personal en una **humilitat profunda** i real també afaïçona el nostre caràcter i la nostra experiència espiritual. Existeix la tendència a considerar que els qui es dediquen a l'acció social són persones "excepcionals", "bones", "exemplars". No voldria negar que realment ho fossin, però sí que voldria matisar una mica aquesta afirmació tan simplificadora.

Fóra bo, imprescindible, gairebé diria, que els qui ens dediquem a aquestes tasques socials féssim constant autoanàlisi sobre el que cerquem psicològicament en la nostra feina. L'ésser humà és un pou de desigs i convé observar-los i tenir-los presents, no per negar-los, sinó per ser-ne conscients i interpretar els nostres actes consegüentment. Amb això vull dir que en l'acció social hi ha persones que hi dipositem una esperança humana o espiritual

i no som tan diferents a d'altres persones que es poden dedicar a altres sectors de la producció social. Cal ser-ne conscients i, com a conseqüència, veure'ns en humilitat, no com a éssers exemplars, sinó com a persones normals i corrents que tenim la sort de poder viure aquest tipus d'experiència i d'haver rebut aquest tipus de do. L'única forma de realitzar l'acció social és en humilitat plena.

Podem continuar fent variacions del mateix tema i parlar de descentrament en relació als interessos i als processos mentals que s'han de tenir en compte. Les paraules de St. Pau respecte a que nosaltres minvem i és el Crist qui creix en nosaltres han de ser una referència constant en el treball social, en opinió meua. En l'experiència espiritual social ens fixem en l'altre com a centre, en els seus objectius, en la seva llibertat, en els seus discerniments, en els seus encerts i errors. Aquesta empatia i descentrament ens fa tenir els germans com a absoluts que ens cal acompanyar i ajudar en els seus processos vitals. Si esdevenim nosaltres i els nostres objectius el centre d'atenció, mancarà aquest plus espiritual i vocacional de descentrament que els intel·lectuals agnòstics detecten.

I és que en aquest servei constant als germans **ens transformem**, ens "meta-noiem", apartem les proteccions socials

i ens relacionem. Com diu Antonio Gala, cal que no fem dels "usuaris socials" els pedestals de les nostres estàtues. La convivència amb les germanes i germans que necessiten ajut ens transforma realment, modifica les nostres seguretats i la nostra manera de viure.... Ens fan el servei que renunciem als nostres narcisismes petits o grans. Ells també ens ajuden a descentrar-nos si ens els prenem seriosament, com a factors de conversió i de camí espiritual. Aquesta és una de les claus d'aquesta experiència espiritual: haver de donar les gràcies a aquells a qui has ajudat, perquè alhora ells també t'han transformat.

Permeteu-me una petita digressió perquè s'entengui el que vull dir. Barcelona va ser una ciutat afortunada cap als anys 1930 perquè va poder gaudir d'un dels més importants teòlegs protestants, pastor d'una església evangèlica al centre de la ciutat, Dietrich Bonhoeffer. Recomano la lectura dels seus escrits, per la profunditat i el despullament de les seves reflexions i teologia. Bonhoeffer va arribar a considerar que, a més del cristianisme creient en la Transcendència, existeix també un cristianisme agnòstic, que no creu en Déu, tampoc no el nega, però que reconeix en el Crist la dignitat de l'ésser humà i lluita per a la defensa d'aquest humanisme.

És en l'àmbit de l'anterior manifestació que puc afirmar que els cristians creients i no creients tenim una facilitat especial en descobrir les necessitats de les persones, el que anomenaríem els "**Cristos trencats**", és a dir, les persones amb necessitat d'ajut. És en ells on hi trobem un espai sagrat de mediació per a la trobada amb Déu i l'altre/a. Aquells "petits" de l'evangeli de Mateu 25 són els Cristos trencats i els seus sofriments s'haurien de convertir en lloc de trobada amb el Misteri i el Sagrat per als professionals de l'acció social, entenent-lo cadascú des de la fe cristiana o des de l'agnosticisme radical.

Potser Pilar Rahola i Xavier Nart intueixen aquests aspectes, però els manquen elements per a racionalitzar-los. Aquí els donem pistes per fer-ho.

Conseqüentment, els qui es dediquin a l'acció social i l'ajuda als altres han de ser persones que estiguin molt centrades i equilibrades i no poden aprofitar l'acció social com a dinàmica de recentrament personal. És una responsabilitat molt important ocupar-se dels temes socials i sempre hem de tenir present les necessitats alienes com a elements bàsics, no pas les necessitats pròpies per a les quals recomanaria espais més terapèutics. Això ens fa arrelar en el compromís amb les nostres responsabilitats, eliminant tota fugida cap a endavant i donant prioritat a l'honestedat personal per a resoldre les dificultats personals de la quotidianitat.

La convivència amb els necessitats d'ajuda que ens transformen, la importància de la supervisió del treball social per part d'una altre/a company/a o d'una junta directiva i el sentir-nos tots cridats a construir globalment un món millor i més just, és el que constituirà una veritable **confraternització i col·laboració comunitària**. Destaco aquest punt col·lectiu per la seva importància social i cristiana. La comunitat manté una superioritat antropològica evolutiva davant de l'individu. La posada en pràctica d'aquesta "realitat" atorga una

major plenitud a un projecte professional d'atenció social.

Simultàniament, **el valor de l'esperança** s'oposa al deixar-nos vèncer per la desolació de la crisi que estem patint i és constitutiu al discurs eminentment positiu cristià, dels drets humans i de la confraternització universal. L'encarnació d'una espiritualitat en temps de crisi és de per si una esperança, perquè valora el present i el futur i concedeix raons per a viure l'experiència humana. Aquest discurs esperançat ha de complementar un acompanyament social i uns processos de discerniment.

Una col·lectivitat humil i esperançada preveu els conflictes personals i socials i és sanadora. La comunitat social educativa és una eina de prevenció de conflictes i de tractament dels conflictes apareguts. **És un camí vers la pau**. Una pau que no és consolació ni tranquil·litat internes inassolibles psicològicament, sinó una coherència en el conflicte i saber viure'l en harmonia interior. És la pau de les Benaurances.

Tots aquests valors de qualitat d'una experiència espiritual, evidentment, no poden ser exclusius de l'acció social. Si els traspassem a d'altres experiències humanes i espirituals (el fet de ser pares, o l'execució d'una altra professió, per exemple) veurem que són comuns i observarem com l'esmentada experiència esdevé de qualitat.

SANT FRANCESC D'ASSÍS I ELS BOSCOS

JOSEP GORDI SERRAT

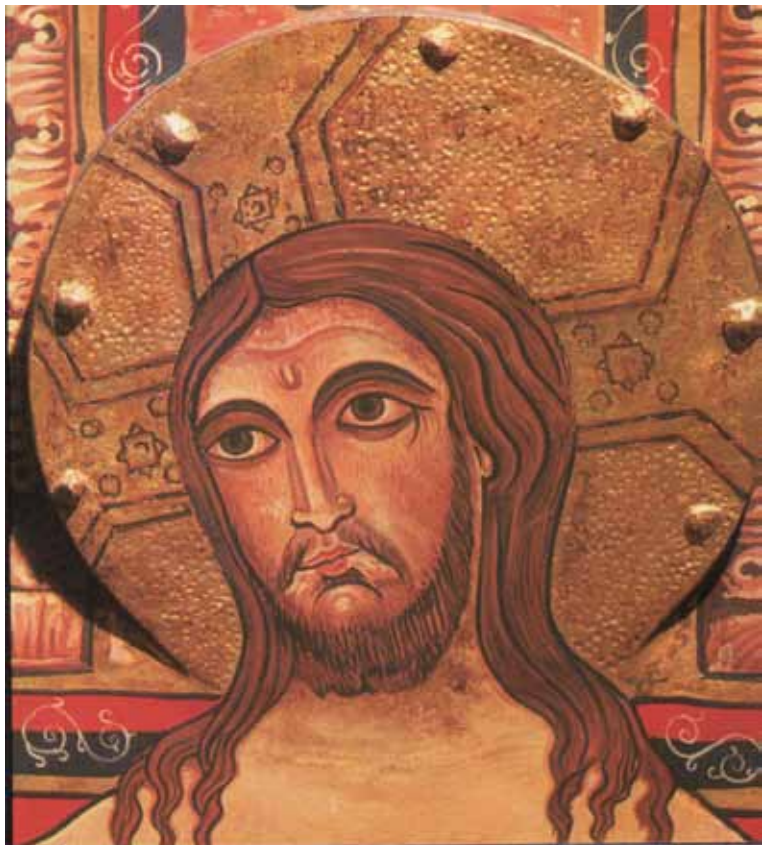
Introducció

Sant Francesc d'Assís (1182-1226) va ser fill d'una família de mercaders de teles de la vila d'Assís i, per tant, va rebre una bona educació. Aquest fet li va permetre dominar diferents llengües. Després d'una joventut, més o menys, de costums lleugeres, comença una conversió religiosa que s'inicia amb l'acte simbòlic de despullar-se de tots els seus béns. Es va dedicar a la pregària i a la restauració de la capella de Sant Damià situada prop d'Assís i, més tard, de l'ermita de Santa Maria de la Porciúncula. En conseqüència, els seus primers actes el porten a fugir de la ciutat i a instal·lar-se al bell mig de la natura.

Els llocs on va viure i on es va retirar a pregar van ser, majoritàriament, llocs muntanyosos del centre de la península itàlica on els boscos d'alzines, roures i fagedes són molt abundants. En aquestes terres de l'Úmbria, el sant va rebre als seus seguidors i va fundar l'Orde dels Germans Menors. També va redactar la Regla de l'Orde, la qual va ser aprovada verbalment pel Papa Innocenci III el 1210.

Sant Francesc d'Assís, anomenat el Pobret, és una de les figures més emotives del cristianisme, ja que va promoure la pobresa i l'estima al proïsme i a totes les criatures de la creació. També és un personatge de gran riquesa humana, respectat per creients i no creients i que desperta l'interès de molts col·lectius, com els poetes o els ecologistes que el veuen com un enamorat i

defensor de la natura. En aquest sentit, cal recordar que el Premi Internacional Sant Francesc d'Assís va ser concedit a l'ecòleg català Ramon Margalef el qual, a més de ser un gran científic, va ser un home d'una profunda fe (Mallarach, 2006). També cal tenir present que tots els 4 d'octubre el Centre de la Propietat Forestal de Catalunya celebra la festivitat de sant Francesc, ja que és el patró dels silvicultors. Al sant, però, també li devem altres fets com la difusió de l'amor a la natura –cosa que va fer que el 1979 Joan Pau II el proclamés patró de l'ecologia–, la popularització del pessebre, o el foment de la llengua vernacle, en el seu cas, l'italià.

Sant Francesc i els boscos

Tant les seves biografies com Les Floretes o altres fonts biogràfiques són plenes de colpidors relats de perfecta comunió entre els éssers vius i el sant. Les Floretes, que s'han traduït a totes les llengües del món –a Catalunya, per exemple, hi ha una esplèndida traducció de Josep Carner–, tenen un missatge pla i suggerent, i formen part del testament espiritual del franciscanisme.

A continuació repassarem, breument, quines van ser les relacions del sant amb els boscos, els arbres i la natura. Per sant Francesc la pregària ocupava un lloc preferent en la seva vida i el bosc era el lloc ideal per comunicar-se amb Déu. Això féu que es convertís en un amant de la vida eremítica, dels espais muntanyosos i forestals. Cal recalcar que sant Francesc s'inspira en el mateix Jesucrist, que prega en múltiples ocasions enmig de la natura. Recordem l'inici de la passió. Després del sant sopar i de tornada cap a l'amical casa on dormien, Jesús decideix aturar-se a l'hort de Getsemaní, situat en un dels vessants de la Muntanya de les Oliveres. Aquest mot hebreu o arameu significa trull o molí d'oli, ja que aquest hort era un recinte delimitat per murs de pedra seca on hi havia oliveres i el trull. Segons els historiadors (Puig, 2004) es tractava d'una propietat d'una família amiga. Per què, Jesús decideix aturar-se a Getsemaní? Primer, perquè es tracta d'un espai situat prop del camí de retorn a Betània. Segon, perquè li agradava pregar enmig de la natura, en hores nocturnes i en llocs apartats. En aquest sentit, l'oliverar era un lloc perfecte ja que, normalment, les capçades de les oliveres no cobreixen del tot l'espai i per tant, es pot veure la nit estelada.

En els textos de sant Bonaventura, un dels seus biògrafs, trobem dos interessants exemples del bosc com a espai de pregària. El primer ens diu: “ (...) la contemplació

constituïa per a ell un goig: es veia convertit en un ciutadà del cel (...) quan pregava en companyia dels seus germans, evitava per complet qualsevol soroll com la tos, els gemecs, sospirs, o altres manifestacions externes. I ho feia perquè estimava el secret i el silenci”. I el segon ens relata que, “quan estava sol, Francesc interrompia amb els seus gemecs el silenci dels boscos, regava el terra de llàgrimes, amb les mans es pressionava el pit i, com si hagués trobat un santuari discret i ocult, parlava amb Déu”. Per aquest motiu, els espais franciscans més autèntics són els camins que transcorren pels alzinars, rouredes o fagedes ja que són els boscos predominants a l'àrea on va viure el sant.

Pel que fa als arbres, en els textos sobre la vida del sant ens n'apareixen dues concepcions. La primera fa referència a l'aprofitament dels arbres. Tomàs de Celano, en la primera biografia, ens escriu uns fets que poden ser entesos com un senzill precedent –no oblidem que parlem del segle XIII– d'un dels principis de la silvicultura, és a dir, la persistència de la massa arbrada: “Quan els frares tallaven llenya, els prohibia

arrencar l'arbre perquè pogués rebrotar". Sant Bonaventura ens explica un altre fet similar: "També tenia costum de recomanar al germà que feia llenya per al foc que no tallés un arbre del tot, sinó que deixés sempre el tronc intacte". A Les Floretes trobem una interessant anècdota que explica que un dia, Francesc caminava pel camp i es va aturar davant d'un ametller i li va dir: "Ametller, parla'm de Déu", i l'arbre va florir. També cal tenir present que les primeres comunitats de frares franciscans edificaven els seus convents únicament amb fusta ja que consideraven la pedra com a símbol de riquesa.

La segona concepció és la de l'arbre com a símbol. Tomàs de Celano ens

explica una visió del sant que interpreta l'arbre com a símbol. Una nit va tenir aquesta visió: "(...) fent camí, va veure que hi havia a la vorera un arbre robust, alt i de bellesa extraordinària, amb un tronc majestuós i enorme. Apropant-se per observar i viure la seva ombra, el seu encant i altura, va ser de sobte elevat tan alt que tocava l'última branca, i agafant-la amb una sola mà la torçava fins a tocar terra amb una extrema facilitat". El sentit d'aquesta visió és que el papa Innocenci III, l'arbre més alt i poderós del món, s'inclinà benivolent a la petició i voluntat del benaurat Francesc per tal d'aprovar el seu orde.

També en una de les Floretes apareix l'arbre com a símbol: "Contemplava la visió d'un arbre molt bonic, amb arrels d'or. Els seus fruits eren homes, tots frares menors. Les seves branques principals estaven dividides segons el nombre de províncies de l'orde i cada branca tenia

tants frares com hi havia a la província que representava. D'aquesta manera es podia saber el nombre de tots els germans de l'orde i de cada província, així com els noms i les edats, les condicions, els oficis, els graus, les dignitats, i també les gràcies i les culpes de tots. Va veure a fra Joan de Parma a la copa de l'arbre, i en els cims de les branques que l'envoltaven estaven els ministres de totes les províncies. Després d'això va veure Jesucrist assegut en un tron gloriós de color blanc".

Pel que fa a les relacions del sant amb la natura cal remarcar que sant Francesc parlava a les espècies animals i vegetals com a germans i germanes ja que ell es

considerava un més de l'obra de la creació. En un dels seus escrits més comentats –el Càntic del germà Sol– l'ésser humà és un més de la mare terra: “Lloat siguis, Senyor, per madona la mare terra, que ens nodreix i ens governa i ens dóna fruits i flors acolorides i herba”.

Ara bé, un dels episodis que millor expliquen l'estreta comunió del sant amb les espècies de la natura és la predicació als ocells: “Vosaltres espereu aquí, al camí, i jo aniré a predicar als nostres germans els ocells. I entrà al camp i començà a predicar als ocells que estaven en terra. I sobtadament els que estaven al cim dels arbres van venir prop d'ell, i tots junts no es van moure mentre sant Francesc els predicava”. El contingut de la prèdica de sant Francesc va ser aquest: *Ocells, germans meus, molt obligats esteu amb Déu, el vostre creador, i sempre i en tot lloc l'heu de lloar, perquè us ha donat el vestit doblat i triplicat ... per contra vosaltres mai sembreu ni recolliu, i Déu us manté i us dóna les fonts i els rius per a la seva beguda, i muntanyes i valls*

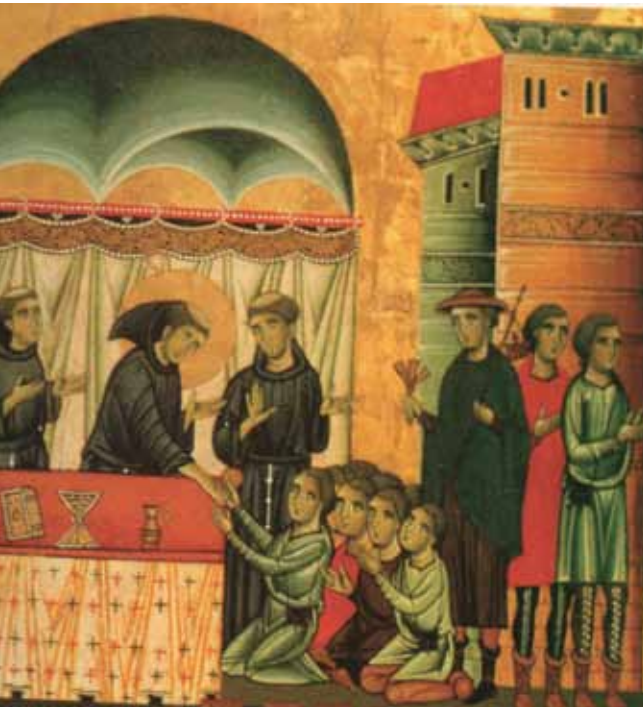
per a la seva recer, i el cim dels arbres perquè feu el niu. I, per tant, com no sabeu ni filar ni cosir, us vesteix a vosaltres i els vostres fills molta d'amor, doncs, us dóna el Creador, amb tants beneficis com us fa, gardeu, per això, germans meus, del pecat de la ingritud, al contrari, buscar sempre de lloar Déu.

Queda clar, segons sant Francesc, que l'ésser humà no se situa al cim de la creació, sinó que és un més que tracta als altres éssers vius de germans i com a tals els parla i alliona.

Sant Francesc i els boscos gironins

El 1214 Sant Francesc d'Assís, acompanyat de fra Bernat de Quintaval, va travessar Catalunya provinent, segurament, de Santiago de Compostel·la, malalt, cap a Assís. Sobre el recorregut del sant per les nostres terres hi ha moltes tradicions locals que reivindiquen el seu pas, com l'escripta per Jacint Verdaguer que ens parla de la seva estada a la Plana de Vic. D'altra banda, hi ha diferents estudis que s'han preocupat per aquesta temàtica, com el llibre de Miquel Juhera publicat el 1994 i titulat: *Petjades Franciscanes a les comarques gironines*. En aquest text es fa referència a una investigació de Jill R. Webster (Webster, 1985) que esmenta que Girona és l'única ciutat catalana on s'ha descobert una evidència documental del pas de Sant Francesc.

Segons els estudiosos, sant Francesc va utilitzar tres tipus d'allotjaments en els seus viatges. El primer van ser els eremitoris que no quedaven subjectes a l'autoritat monàstica o episcopal. El segon eren els monestirs i hospitals, i el tercer, les masies dels pagesos. A partir d'aquesta informació, i tenint present que el pas del sant per les terres catalanes va generar la construcció d'ermites o convents, les nostres hipòtesis de recorregut del sant per les comarques gironines són les següents:

La primera és que de la plana de Vic i seguint el Ter sant Francesc arribà a Ripoll i, segurament, es va allotjar al monestir, ja que es diu que el sant mantenia contacte epistolar amb l'abat. De Ripoll va continuar cap a la Garrotxa. En aquest sentit convé recordar que la ciutat d'Olot té una Capella de Sant Francesc situada al Montsacopa i també es van construir dos convents franciscans a la ciutat. De la Garrotxa possiblement es va traslladar a la comarca de Banyoles. Cal tenir present que sobre el puig de Sant Martíà es va erigir el convent caputxí homònim i que els caputxins són franciscans que al segle XVI van tornar a la vida senzilla i pobra de Sant Francesc. De Banyoles, seguint el Terri i el Ter, arribà fins a la ciutat de Girona i des d'aquesta ciutat va continuar cap al nord fins a travessar les vessants pirinenques, possiblement, en direcció al monestir d'Elna.

La segona possibilitat és que del monestir de Poblet, passant per la muntanya de l'Ordal, arribés a Barcelona. Des de la Ciutat Comtal es va dirigir cap al nord per la plana vallesana fins arribar a la localitat de Sant Celoni, situada al peu del massís del Montseny. Des d'aquest poble es va endinsar a les terres gironines de la comarca de la Selva, que com el mateix topònim indica tenia una coberta forestal molt important. Segurament es va aturar al convent-hospici de Sant Salvi de Cladells ja que es tracta d'un centre religiós situat a les muntanyes de les Guilleries i, per tant, apartat de les ciutats i camins. D'aquest lloc ja només queden un parell de jornades a peu fins arribar a la ciutat de Girona.

Per tant, els boscos gironins per on Sant Francesc va caminar van ser els boscos de ribera del Ter i la Tordera i altres cursos fluvials i els alzinars, rouredes i fagedes que creixen en les serres que hi ha entre Ripoll i Girona o entre Sant Celoni i Girona i en les vessants pirinenques.

Bibliografia

D.A.: *Sant Francesc a Catalunya*, Associació Hispànica d'Estudis Franciscans, Barcelona. (1997).

-Juhera, Miquel : *"Petjades Franciscanes a les comarques gironines"*, Gràfiques Canigó, Figueres. (1994).

-Mallarach, J.M. Comas, Eulàlia: *"Ramon Margalef: la visió de la natura amb fons d'humilitat reverència"* Qüestions de Vida Cristiana, núm. 222. (2006)

-Perarnau, Josep: *"«Beatus Franciscus per Gerundam transiens»: Tradició del pas de Sant Francesc d'Assís per Girona"*, Estudis Franciscans, núm. 85 (1984), pp. 237-244.

-Puig, Armand: *"Jesús. Un perfil biogràfic"* Ed. Proa, Barcelona. (2004).

-Webster, Jill R.: *"Col·lecció de documents del convent de Sant Francesc de Girona (1224-1399)"* Annals de l'Institut d'Estudis Gironins, Vol 28. (1985).

Envoltats d'un nívol tan gran de testimonis

DEL MARTIRI A LA FESTA

FRA EDUARD REY

La veritat és que em costa imaginar l'escena. Un dia qualsevol de 1890, un pageset de 16 anys, l'Enric Salvà, marxa del seu poble, Colomers, a l'interior d'un Empordà que encara està molt lluny d'imaginar el "boom" del turisme que el farà ric en menys d'un segle. Aquell dia, l'Enric deixa enrere la seva vida a Ca l'Esclopeter, la casa paterna, i comença el seu camí com a aprenent en una adrogueria de Girona, una ciutat des de la qual avui en dia es pot anar i tornar del poble en menys d'un matí, però que aleshores ben segur que quedava al límit del món conegut pel jove Enric.

La vida de l'Enric transcorrerà com tantes altres. L'aprenent d'adroguer de Girona anirà al servei militar a Barcelona. Però allà Déu intervindrà, canviant els seus plans. L'Enric ve d'una família profundament religiosa, que participa en la vida de la parròquia. A Barcelona, s'acosta al convent de la Mare de Déu de l'Ajuda, on coneix els frares caputxins i sent per primera vegada la crida cap a la vida religiosa. Després de madurar aquesta crida durant alguns anys, entra a l'Orde, on rep el nom de fra Carmel de Colomers.

La vida de fra Carmel no deixarà de ser una vida senzilla i discreta. Passa per diversos convents, fent feines d'almoïner, cuiner i porter. Pel juliol de 1936, ell ja té 62 anys, i fa de porter al convent de Tarragona. Amb l'esclat revolucionari dels primers dies de la Guerra Civil, és tancat en un vaixell habilitat com a presó al port de la ciutat juntament amb altres frares i catòlics.

Com tants d'altres, fra Carmel serà

assassinat pel sol fet de ser religiós. L'obliguen a comparèixer davant d'un comitè autoerigit en tribunal, i uns dies després el van a buscar per matar-lo juntament amb vint dels seus companys de captiveri. Abans de marxar del vaixell, demana l'absolució al pare Bernardí de Mataró, presoner com ell, però que sobreviurà a la guerra, i declara, per si en el moment de l'execució no ho pogués fer, que perdona els qui el mataran. En el camió que els porta, els vint companys de martiri canten: "Amunt, germans, que és sols camí d'un dia..." Són metrallats a la porta del cementiri de Valls.

Fra Carmel

De tot això aviat farà vuitanta anys. La causa de beatificació de fra Carmel va ser introduïda a Tarragona juntament amb la del bisbe auxiliar dr. Borràs. Això el va separar dels altres trenta caputxins catalans màrtirs com ell entre juliol de 1936 i maig de 1937. I és això el que ens l'ha tornat ara a la memòria, en aprovar-se la seva beatificació, celebrada a Tarragona el passat dia 13 d'octubre.

Aquesta ha estat una ocasió per fer algunes experiències boniques. El passat 1 de maig, els frares d'Arenys de Mar vam decidir anar d'excursió a Colomers. Mn. Planellas, el rector, se'n va alegrar, i va fer saber a la gent del poble que hi hauria una missa. Des d'aleshores s'han succeït tres trobades amb la gent de Colomers: la de la fraternitat d'Arenys l'1 de maig, una eucaristia amb predicació de fra Eduard Rey i concelebrant el ministre provincial pel juny, i l'acció de gràcies per la beatificació, amb molta assistència de frares i laics vinculats als caputxins, el dia 26 d'octubre.

Sense el seu martiri, fra Carmel ja hauria estat oblidat. A Colomers, el poble que va deixar en aquell llunyà matí de 1890, només queda un home que recorda haver-lo vist en ocasió d'alguna celebració. Hi ha un parell de renebots, que n'havien sentit a parlar. A Ca l'Esclopeter ja no hi viu ningú, i segurament per això, conserva l'aspecte que devia tenir quan ell hi vivia. Entre els frares, ja no en queda cap d'entrat a l'orde abans de la Guerra (a menys que comptem fra Enric Castanyer, que estava al seminari menor). El record del seu martiri ens el retorna, i l'humil fraret discret i senzill esdevé motiu de festa, de trobada, de celebració.

Fra Carmel ve amb un missatge per a mi clar. Ens porta la veu d'una Església que era capaç de generar sants; d'una vida amagada i oblidada, però centrada en Déu, tant a casa com al convent, i, per això, capaç de generar autèntics herois que van

Convent de Tarragona als anys 50

a la mort amb un cor generós, amb esperança i sense rancor. Porta al nostre món, tant ple de sorolls, la remor d'uns silencis amarats de pregària i treball, que van donar solidesa al caràcter de tants cristians que, quan va arribar l'hora, van saber donar testimoni de la seva fe.

En moltes de les festes majors dels nostres pobles, les misses es diuen amb el color vermell dels màrtirs. Són personatges que ens queden molt lluny: santa Eulàlia, sant Feliu, sant Cugat, sant Zenon, sant Pere... Els nostres avantpassats van saber convertir la seva mort en un motiu de festa, la festa de saber que l'evangeli és possible, que hi ha un amor que val més que la vida, que el que aquí és feblesa allà dalt és victòria, que al costat de Crist hi ha un núvol gran de testimonis que vetllen per nosaltres. Fra Carmel, ara aquí a la terra amb el seu nou títol de beat, segueix la tradició. Que Ell intercedeixi pels seus germans frares, per la seva parròquia de Colomers, perquè, en un temps que algú ha qualificat de "líquid", els cristians sapiguem adquirir l'autèntica solidesa.

FRA CARMEL DE COLOMERS COM A SIGNE

MIQUEL YLLA-CATALÀ

La beatificació del frare caputxí Carmel de Colomers, víctima de la repressió, incontrolada, sanguinària i anticlerical que seguí la rebel·lió d'un grup de militars contra el govern de la República, dóna lloc a una reflexió sobre el sentit acurat que té el poble senzill en detectar i estimar les virtuts fora mida de les persones que sense reserves s'han entregat a una vida de pobresa, humilitat i servei als germans. El seu testimoni, avalat amb la donació de la seva vida, de sòlides conviccions religioses, comptava amb una trajectòria franciscana que ja havia fet veure, en els que el tractaren, una flaire de santedat.

Fra Carmel era un frare senzill, servicial i alegre, li agradava el silenci i el recolliment però també el tracte amb la gent. Donà el seu testimoni de vida franciscana en quasi tots els convents que l'orde té a Catalunya; primer a Tarragona, després a Olot, Pompeia, Mallorca, Igualada i altre cop Tarragona, sempre amb els serveis més humils, d'almoïner o de porter, amb un tracte directe amb els pobres que s'acostaven al convent i amb aquelles persones que l'ajudaven en l'exercici de la caritat, i veien en la seva tasca una afirmació dels valors evangèlics. No fou sols ell, que va patir un final traumàtic, altres frares, dedicats a les mateixes tasques humils, i amb virtuts també reconegudes, segur que li fan companyia a les altures, tot i que la seva santedat no tingui

un reconeixement oficial: fra Eloi de Bianya, que en els convents havia fet de cuiner i de paleta, i, de porter, després, a Sarrià durant quasi trenta anys. Amb la seva estàtua de pedra a la dreta de la porta de l'església continua donant la benvinguda als qui s'hi acosten; fra Prudenci de Pomar de Cinca que a més de les feines més humils, havia fet de cuiner a Igualada i Arenys de Mar, preparant amb dedicació singular la sopa dels pobres; fra Cebrià de Terrassa que féu d'almoïner, porter i fins de sastre; fra Feliu de Tortosa, també almoïner, entre d'altres... Tots ells aporten el bo i millor de les virtuts franciscanes. La gent senzilla ja s'hi acostava; hi havia en ells quelcom de santedat; una flaire de connexió perfecta amb el misteri que ens apropa a l'Absolut. Els seus noms figuren en la llegenda que a l'entrada de l'església de Sarrià trobem

Ca l'Esclopeter, a Colomers, casa natal de fra Carmel

dessota la imatge de fra Eloi i també en l'urna que hi ha a l'altar de Sant Francesc en la mateixa església.

No és pas rar aquest fet, detectat pels creients, que entre els frares menors hi ha un sentit especial associat en valorar als qui es dediquen a tasques teòricament més humils, que porten, com a conseqüència, una relació continuada de les persones amb una presència divina especial, una aurèola beatífica, una força que s'encomana, una honestat sense límits. Aquí, a més dels porters, dels almoiners i dels frares dedicats a tasques humils, hi afegiríem totes les feines de manteniment que es fan als convents, sens oblidar-nos dels que tenen cura de les hortes i el conreu

dels jardins, sempre a lloança del Creador.

El poble senzill és sensible a aquestes virtuts. Amb elles identifica no sols el frare que les assumeix, que esporàdicament troba a la porteria i l'acull com avui ho faria sant Francesc, sinó tota la realitat espiritual que hi ha en aquell convent. Més que mai està ben dit que no cuiden de la porta els qui tenen encomanada aquesta feina, sinó que ells són la porta. Aquest fenomen no sols es dona a casa nostra, —en són testimoni les esglésies de l'orde caputxí que acullen en els seus altars sants com Feliu de Cantalici, almoiner a Roma, amic de sant Felip Neri i sant Carles Borromeo o Conrad de Parzham, porter del convent d'Altötting. També podem trobar en el breviari caputxí altres sants reconeguts en aquests oficis teòricament senzills com els almoiners Crispi de Viterbo i Francesc

Parròquia de Colomers

Maria de Camporosso. És una de les dues línies de santedat que mai no manquen en la tradició franciscana; la del fundador pobre, humil i tot ell fet servei als pobres, i la dels teòlegs que marquen i justifiquen aquesta realitat espiritual, com sant Antoni, sant Bonaventura, Duns Escot o sant Llorenç de Brindisi.

Avui a casa nostra el fenomen es repeteix. Sobresurten en els convents aquells frares que atenen diligentment els pobres. Sols cal recordar que un dels darrers beats caputxins, fra Leopoldo d'Apandeire, era almoiner, que fra Pere o fra Maurici ens han deixat bons records com a hortolans i que perdura encara la flaire que deixà fra Rossend Vendrell als convents de Sarrià i d'Arenys de Mar, i tants d'altres, que ens obren la porta i alhora atenen llargues cues de necessitats que esperen roba i aliments.

ATANSAR-NOS A JESÚS DE NATZARET. DES D'ON?

FRA JOSEP MANUEL VALLEJO

Quan ens disposem de parlar d'una persona de la història, convé situar-nos en la seva època, la seva cultura, llengua, valors..., però també és interessant analitzar la nostra cultura i els nostres pressupòsits que ens condicionen a l'hora de comprendre.

No és el mateix atansar-se a Jesús de Natzaret des de Sud-Amèrica que des de l'Índia o des de la nostra cultura europea, científica, escèptica i secularitzada. Per això, abans de parlar de la figura de Jesús de Natzaret, cal analitzar mínimament els nostres condicionants culturals que ens afecten a tots, creients i no creients.

La nostra cultura és filla de la Il·lustració

Aquest moviment, que va néixer junt amb la Revolució Francesa (1789), liderat pels filòsofs de la Enciclopèdia, Diderot, d'Alambert, Voltaire..., ha configurat en bona part les idees i la mentalitat de la nostra Europa actual. Té com a pressupòsits bàsics:

- Negar la Tradició. L'home ha de regir la seva vida per la Raó i no per les autoritats de la Tradició.

- El fi últim de l'home és la felicitat en aquest món i no la salvació en l'altre.

- Tots els homes són iguals i tenen els mateixos drets.

- L'home és bo per si mateix, no està corromput pel pecat. No necessita de cap redempció que baixi del

cel (Rousseau).

- El passat, l'Edat Mitjana, és un temps tenebrós, obscurantista, l'Església en té la responsabilitat. Ara, és el segle de les Llums, de la Raó.

- El que és nou és millor que el que és antic. Exaltació del futur i del progrés.

- Déu existeix, és el fonament de la creació i de la Raó, però no actua (Deisme).

- És rebutjada tota Revelació, tot dogma, tota institució medidora entre Déu i l'home.

- Individualisme, subjectivisme i utilitarisme.

A aquests trets heretats del segle de les Llums se li afegeixen, sobretot a partir del segle XIX, els següents:

- Una cultura historicista, preocupada pel que ha succeït i es pot comprovar empíricament. "Allò que no és històric, no existeix".

- Dificultat per lo simbòlic, per la metàfora, llenguatge unívoc, gens de talent literari. Les úniques ciències amb prestigi, són la Matemàtica, la Física i la Biologia.

- El Sobrenatural és impossible.

I, en els darrers anys, la nostra cultura anomenada postmoderna, per influència de Nietzsche que nega Déu i, per tant, no hi ha sentit, ni contingut en les coses, ni fonament per la moral, s'ha convertit en:

- "La era del vació"¹, amb el consegüent

1. Títol d'un llibre de G. Lipovetsky sobre les causes de l'individualisme contemporani, Anagrama 1998.

desencant, frustració, desorientació.

- Sense valors comuns, cadascun busca la felicitat segons els seus propis principis.

- Sense ideals ni transcendència. No es plantegen qüestions últimes com les de veritable o fals, el bé i el mal, sols interessa allò immediat.

- La recerca religiosa de sentit es projecta en les espiritualitats orientals.

- Al·lèrgia al cristianisme, potser perquè ha estat la religió dominant i ha modelat els valors i els costums. Sovint mal conegut i interpretat.

- Complexitat i diversitat. Poden coexistir persones molt incrèdules amb altres massa crèdules. Perill d'irracionalisme.

- Recuperació de la naturalesa (ecologisme) i crítica al progrés indefinit.

Avui, en atansar-nos als nostres contemporanis agnòstics, ateus i també als creients, hem de tenir en compte tot això, perquè la nostra ment està configurada segons la nostra cultura. Avui, fins i tot els creients, som escèptics, científistes, relativistes, i ens costa d'acceptar el sobrenatural. Si durant el primer mil·lenni el que costava creure era la humanitat de Jesús, ara el que costa creure és la seva divinitat, que Jesús sigui Déu.

Per això, abans d'endinsar-se en la figura de Jesús de Natzaret, cal donar resposta als qüestionaments que l'escèptic que tots tenim a dins planteja de tant en tant: Va existir? Va ressuscitar? Feia miracles? Els evangelis són històrics? Jesús, Fill de Déu?

Va existir?

Encara que aquesta qüestió a molts els sembli sobrer, en bastants ambients de la nostra societat circula l'opinió que Jesús és un mite o un invent, i per això cal respondre-la.

D'entrada el Credo diu que Jesús "... patí sota el poder de Ponç Pilat...", per tant, situat en un temps i en un lloc. Ponç

Pilat va governar entre el 26 i el 36 després de Crist a Judea. Els Evangelis ens porten fonts molt antigues que resisteixen molt bé els criteris d'historicitat. Però són fonts cristianes. Tenim, però, altres fonts del món romà i jueu que parlen de Jesús.

Fonts no cristianes

En una carta adreçada a l'emperador Trajà, cap el 112, Plini el Jove, llegat de l'emperador a Bitínia, li dóna compte de l'existència de cristians en aquesta regió i dels problemes que li planteja la seva persecució:

“...Afirmaven que tot el seu delicte, o el seu error, no consistia més que en això: es reunien en una data fixa abans de l'alba i cantaven himnes al Crist com a un Déu; es comprometien sota jurament, no sols a no cometre cap crim, sinó a no robar ni assaltar camins ni cometre adulteri ni faltar a la paraula donada i no negar un dipòsit reclamat en justícia...”²

L'any 116, l'historiador Tàcit conta que Neró, per alliberar-se del rumor que l'acusava de l'incendi de Roma, inculpà als cristians d'aquest crim, condemnant-los a mort:

“...Aquest nom els ve de **Crist, que sota Tiberi fou lliurat al suplici pel procurador Ponç Pilat...**”³

Suetoni, cap al 120, en la seva *Vida de l'emperador Claudi*, al·ludeix a problemes en la colònia jueva de Roma:

“... Com els jueus es revoltaven contínuament per instigació d'un cert Chrestos (Christus), Claudi els expulsà de Roma”⁴

També tenim fonts jueves de l'època que parlen de Jesús. Es tracta de l'historiador Flavi Josep, nascut l'any 37 dC que descriu a Jesús i als seus seguidors de la forma següent:

“... Per aquell temps, existí un home savi,

2. PLINI EL JOVE, *Cartes a Trajà*, X,96

3. TÀCIT, *Annals*, 15,44

4. SUETONI, *Vida de l'emperador Claudi*, 25,3

anomenat Jesús –si és lícit anomenar-lo savi, perquè realitzà grans miracles– que fou mestre d'aquells homes que accepten amb plaer la veritat. Atragué molts jueus i molts gentils...”⁵

Els textos són escassos, però suficients per afirmar que aquell que era conegut com Crist fou executat a Judea sota Ponç Pilat, i que en ell tingué origen la “secta” dels cristians, que li donaven culte. Per tant, no és de cap manera seriós afirmar la no existència històrica de Jesús de Natzaret.

Les fonts cristianes són fiables?

El Nou Testament conté tradicions molt antigues i molt properes als fets com l'himne dels Filipencs (Fil 2) o l'anunci de la resurrecció (1 Co 15) i les proves de la historicitat dels evangelis són molt sòlides però, tot i així, alguns pregunten si amb el temps no han pogut sofrir variacions en el seu contingut... Com sabem que allò que es va escriure al segle I no ha sofert canvis amb els anys?

Hi ha bàsicament dos criteris: 1) Quant menys temps hagi passat entre la composició de l'original i la còpia més antiga i 2) Quantes més còpies tinguem al nostre abast, més garantia d'autenticitat.

5. FLAVI JOSEP, *Antiquitats jueves*, llibre XVIII, cap III,3

Resulta que en les obres clàssiques escrites al segle I, com les de Tàcit, *La Guerra de les Gàlies* de César o la *Història romana* de Titus Livi, el temps entre les primeres còpies i l'original va de 900 a 1100 anys i el número de còpies disponibles està entre 10 i 20. Del Nou Testament el temps entre l'original i la còpia més antiga és de 70 anys en molts fragments i de 280 en manuscrits complets. I el número de còpies és de 5.000 en grec, 10.000 en llatí i 9.300 en altres llengües, i a més tenim 36.000 referències en els Pares de l'Església que tenien davant aquests manuscrits. Com veiem la desproporció és aclaparadora. Gràcies als treballs de crítica textual que s'han fet en el darrer segle, ara tenim un text grec del NT molt segur, amb totes les variants del diversos manuscrits. Cf. NESTLE ALAND, *Novum Testamentum Graece*⁶

6. 27ª edició, revisada, 1993. La podeu trobar a *Nou testament Grec-llatí-català*, Barcelona 1995.

Va ressuscitar?

Aquesta qüestió, que costa molt als nostres contemporanis, no es pot demostrar com l'existència històrica de Jesús, és objecte de fe, però no d'una fe en el buit sinó a partir dels testimonis mateixos de la resurrecció que ens han transmès els textos del NT. De fet, alguna cosa gran va succeir perquè uns homes porucs, decebuts i fracassats, tancats i amagats per por dels jueus, del dia a la nit, surtin valents, joiosos i disposats a donar la vida, afirmant que se'ls ha aparegut Jesús Vivent. El nucli de la resurrecció és indescriptible però el podem deduir per la transformació que ha suscitat en els qui ho visqueren. La realitat de la resurrecció és inseparable de la seva testificació⁷.

Hi ha un text molt antic que cita sant Pau a la carta als Corintis, que es va escriure 10 o 15 anys després dels fets⁸ que diu:

7. W.KASPER, *Jesús, el Cristo*, Sígueme 1979, pag.159

8. Si la carta als Corintis és de l'any 50 dC, i la

“... Crist morí pels nostres pecats com deien ja les Escripures, i fou sepultat; ressuscità el tercer dia, com deien les Escripures, i s'aparegué a Cefes i després als Dotze.

Després es va aparèixer a més de cinc cents germans a la vegada, la majoria dels quals encara viuen, però alguns ja són morts. Després es va aparèixer a Jaume i, més tard, a tots els apòstols. Finalment, al darrer de tots, com a un que neix fora de temps, **se'm va aparèixer també a mi...**” (1Co 15,3-8)

Tots els textos del NT afirmen de manera clara per boca dels testimonis que Jesús ha ressuscitat i se'ls ha aparegut, però també expliquen que el fet va generar incredulitat inicial i obstinació (Mc 16,14), dubtes (Mt 28,17), burles (Lc 24,11), por (Lc 24,37). Aquesta actitud reservada i crítica, contrària a tot entusiasme, parla a favor de l'autenticitat del seu testimoni⁹.

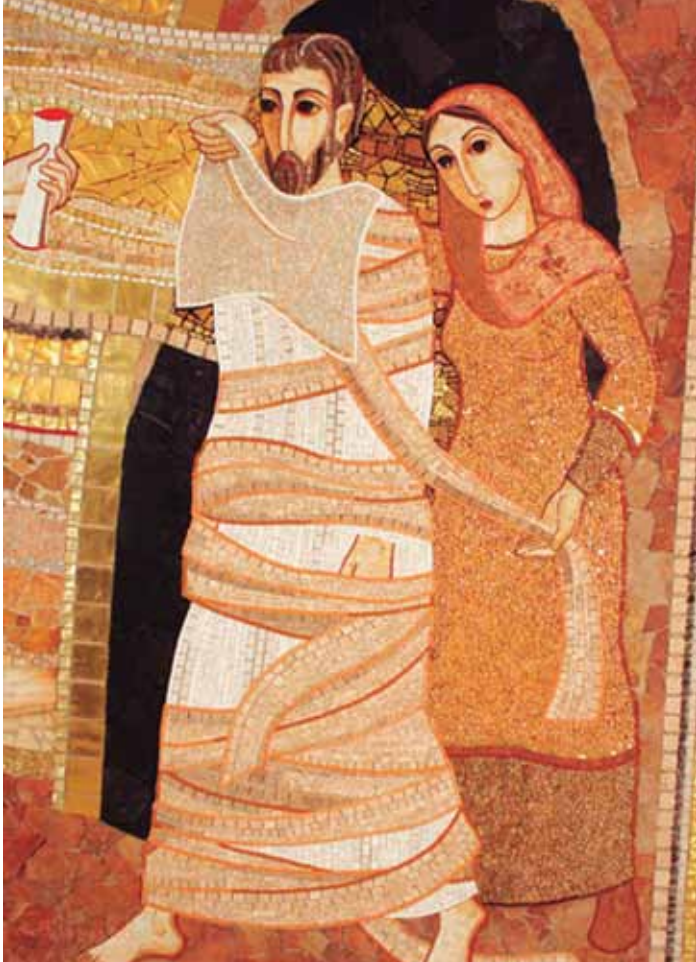
Feia miracles?

Si creiem en la Resurrecció, en la Creació i en l'Encarnació, que són els tres grans miracles del Cristianisme, per què no hem de creure en els altres miracles?

Per una banda, hauríem de distingir entre miracles de guarició i miracles de la naturalesa. Els segons, com el fet de caminar sobre l'aigua o aturar la tempesta, poden tenir un sentit simbòlic, no hem d'oblidar que els evangelis són escrits després de la resurrecció, de manera que Jesús vestit de blanc caminant sobre l'ai-

mort-resurrecció de Jesús succeí l'any 33 dC, tenint en compte que Pau parla de “la tradició que jo he rebut”, estem a menys de 17 anys dels fets.

9. *La razón de la fe en la resurrección de Jesús*, a W.KASPER, *Jesús el Cristo*, Salamanca 1979, pag.153

gua que simbolitza el mal, podria llegir-se com una aparició del ressuscitat introduïda enmig de l'evangeli.

Però les guaricions i expulsions de dimonis són estrictament històriques. Ho explica molt bé J.P.MEIER al seu llibre *Un judío marginal*¹⁰. Quan d'un esdeveniment tenim diverses fonts independents que en parlen (testimoni múltiple), podem assegurar que l'esdeveniment és històric.

“... Por lo que se refiere a las fuentes (de los milagros), la multiplicidad es abrumadora. Todas las fuentes evangélicas (Marcos, la fuente Q, sólo Mateo¹¹, sólo

10. Al volum II/2 *Los milagros*, Ed Verbo Divino 2000, pag. 715

11. Tenint en compte que tot Marc està inclòs en Mateu, sólo Mt són aquells textos propis de Mateu que no estan a Marc. Igual amb sólo Lc.

Lucas y Juan), todos los evangelistas en sus sumarios redaccionales y, a mayor abundancia, Flavio Josefo atestiguan la actividad taumaturgica¹² de Jesús...”

De manera que tenim cinc fonts cristianes independents i una jueva que afirmen que Jesús guaria. Des del punt de vista històric queda més que demostrat.

Els evangelis són històrics?

Els evangelis es basen en esdeveniments històrics. Però ens els transmeten interpretats a la llum de la resurrecció de Jesús. El seu objectiu no és fer una biografia de Jesús, sinó dir-nos qui és Jesús: “... Comença l’evangeli de Jesús, el Messies, Fill de Déu...” (Mc 1,1); “... us ha nascut el Salvador, que és el Messies, el Senyor...” (Lc 2,11).

De tota manera, hi ha molts fets narrats pels evangelis que, gràcies als criteris de comprovació històrica, es pot afirmar que realment succeïren. Un d’aquests criteris s’anomena de dificultat, i vol dir que els

esdeveniments narrats que van contra els interessos apologètics del cristians que escriuen, han de ser històrics¹³. És el cas del Baptisme de Jesús, que deixa malament Jesús batejat per un inferior, ell que és sens pecat. Si això, que posa dificultats als interessos de la comunitat primitiva, es posa així, vol dir que l’esdeveniment ha de ser històric. Que Jesús sigui acusat de ser “golut i bevedor” (Lc 7,34) va contra els interessos dels cristians que escriuen, per tant, ha de ser cert. La mort en creu és tan ignominiosa i humiliant per al líder d’un moviment, que ha de ser cert perquè ho posin, sense concessions, tots els evangelis. També la traïció de Judes, les negacions de Pere...

Un altre criteri, l’anomenat de discontinuïtat, se centra en les paraules o fets de Jesús que no poden derivar-se del judaisme o de l’església primitiva. Tal és el cas de la paraula *Abbà*, la forma d’adreçar-se Jesús a Déu, que constitueix una novetat radical en el món jueu. El mateix passa amb la prohibició de tot jurament (Mt 5,34) o el rebuig del dejuni pels seus deixebles (Mc 2,18) o la prohibició total del divorci (Mc 10,2).

Els evangelis contenen molt de material estrictament històric, que ens arriba ordenat i interpretat pels evangelistes a la llum de la resurrecció. El procés de redacció dels evangelis va des dels fets viscuts pels testimonis (any 30-33), a la vida dels primers cristians que recorden i escriuen paraules i gestos de Jesús (guaricions, paràboles...) i les empen en la litúrgia, en la catequesi, en la predicació (33-50), conformant la tradició evangèlica. Després venen els evangelistes que puen en aquesta tradició i redacten ordenant aquest material segons un pla teològic i les necessitats de les seves comunitats (60-80).

13. J.P.MEIER, *¿Cómo decidimos qué es lo que proviene de Jesús?*, a *Un judío marginal*, vol I, pag.184

12. Guaridora

Jesús, Fill de Déu?

L'experiència de la resurrecció va fer comprendre a la primera comunitat cristiana que Jesús era una persona divina, el Messies, la Plenitud de les promeses de l'AT. Però ja en la vida de Jesús hi ha indicis que ens el fan veure com algú més que humà. Per exemple, Jesús perdonava pecats, i qui pot perdonar pecats fora de Déu? O, en el Sermó de la Muntanya (Mt 5) Jesús diu: "... Se us va dir..., però JO us dic..." S'atreveix a canviar la Llei, i qui pot fer-ho fóra de Déu? A més, Jesús refereix el seu ensenyament no a un altre rabbi o a la tradició, sinó a si mateix. Quina consciència té de si?

I en la paràbola del Fill Pròdig (Lc 15,11), quin pare de la terra actua d'aquella manera? Quin empresari de Palestina és tan generós com el de la paràbola dels treballadors de darrera hora? (Mt 20); quin sembrat dona amb certesa el 100 per 1? D'on ho treu tot això Jesús? Les paràboles transparenten la consciència que té Jesús del seu Pare¹⁴.

De les afirmacions del NT no podem deduir que Jesús era un bon mestre de moral o un profeta, els textos afirmen molt clarament que Jesús era Fill de Déu.

I, encara que costi creure en la resurrecció, s'imposa la pregunta: Qui és aquest home? Quin és el seu Misteri?

Conclusió

Hem intentat respondre als qüestionaments més importants que la nostra cultura científico-tècnica planteja al cristianisme. Creiem haver provat la indubtabilitat de

l'existència històrica de Jesús de Natza-ret, la raonabilitat de la seva resurrecció a partir dels testimonis, l'autenticitat i fiabilitat dels textos, el nucli fonamental d'historicitat dels evangelis, el fet que Jesús feia miracles, i la coherència i raonabilitat de la fe de l'Església Primitiva en la Divinitat de Jesús. El cristianisme té prou solidesa intel·lectual per participar d'igual a igual en el debat de les idees en la nostra societat, i no quedar relegat a una subcultura residual i antiquada.

14. Aquest aspecte tan suggerent el trobareu desenvolupat a J.DUPONT, *Per què en paràboles*, Col Saurí 55, PAM 1981, pag. 65-69.

HOLOCAUST

FRA JESÚS ROMERO

Avui m'ha donat per cercar la paraula **holocaust** a internet i el primer que m'ha aparegut ha estat, com ja suposava que passaria, la referència a l'extermini dels jueus que tingué lloc durant la Segona Guerra Mundial de mans del totalitarisme nazi. Com aquella barbaritat fou ben grossa, sembla que ha quedat per sempre més fixada a la nostra memòria la paraula *holocaust* a aquella massacre, i d'aquí també que avui en dia l'apliquem a qualsevol altre tipus de barbaritat semblant. Per tant, de primeres, la paraula té una connotació ben negativa, al menys, com deia, en el nostre imaginari col·lectiu.

Però *holocaust* és un mot que prové del grec i que vol dir "consumit del tot", fent referència a un tipus de sacrifici cruent en què la víctima era tallada a trossos i cremada sencera en ser oferta a Déu. A Israel era aquest un sacrifici solemne que es feia *dos cops* al dia, al matí i a la tarda, en expiació per a tot el poble. Més endavant, quan el poble d'Israel va viure la duresa de l'exili babilònic i es va quedar sense sacerdots i sense Temple, aquest sacrifici fou substituït per una pregària especial

oferta també al matí i al vespre. Aquesta pregària esdevinguda ofrena, o aquesta ofrena esdevinguda pregària, és el que en la litúrgia cristiana ocupen les nostres pregàries de *Laudes i Vespres*.

Però es podria dir que hi ha una altra manera de considerar el mot holocaust, i és el que ens suggereix sant Pau en la seva carta als Romans (6, 12-18): *No deixeu regnar el pecat en el vostre cos mortal seguint les vostres passions, no presteu al pecat el vostre cos perquè en faci armes per al mal; més aviat **oferiu-vos a Déu, ara que heu passat de la mort a la vida; oferiu-li tot el que sou com a armes per al bé.***

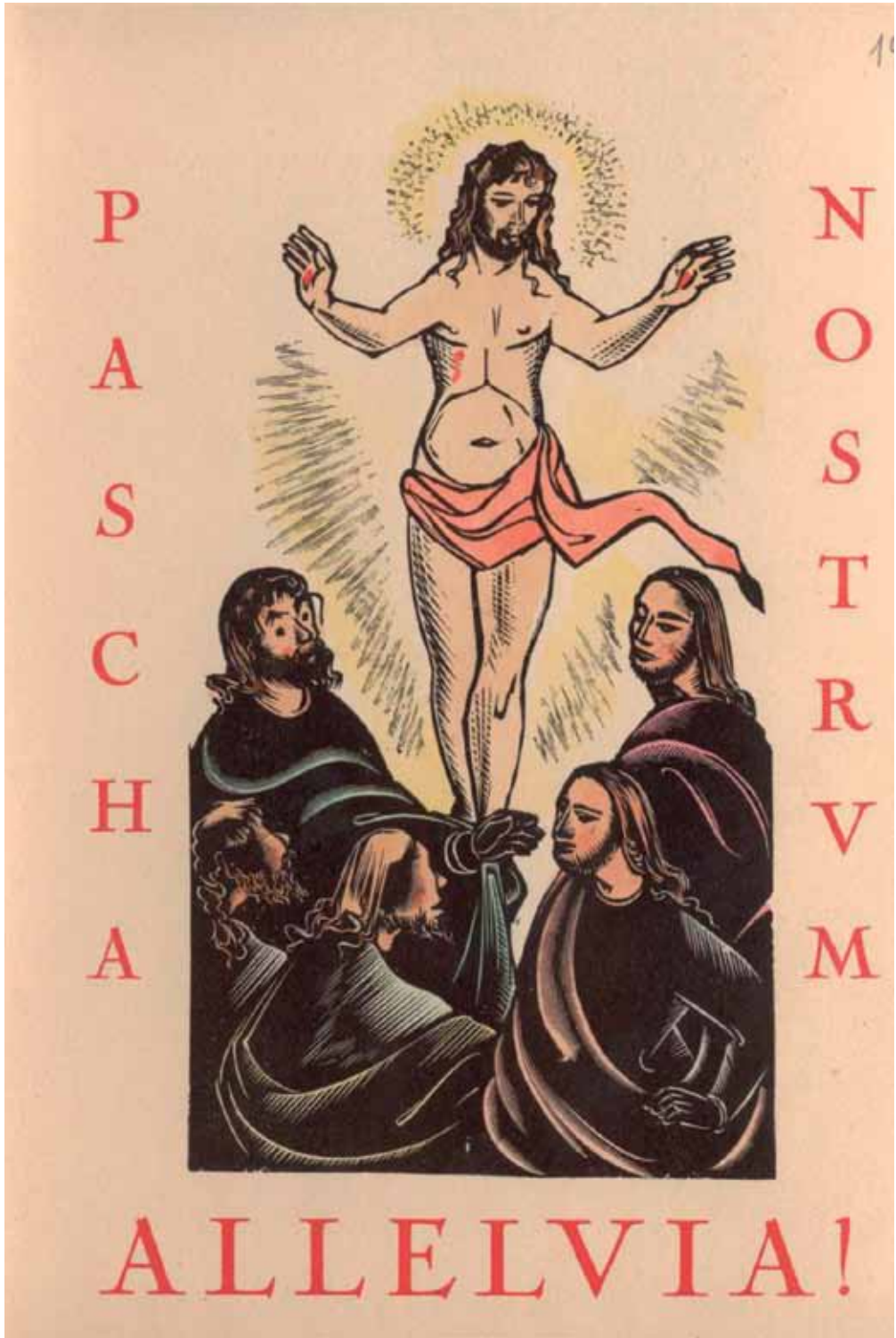
Hi ha tot un programa de vida en aquestes paraules de l'Apòstol, perquè aquest *oferir-se del tot* no és una tasca que es fa un dia i prou, sinó que, com suggeria als seus practicants l'holocaust que dos cops al dia era ofert al Temple de Jerusalem, **ha de ser un oferiment sense reserves de tot el que som i tenim cada dia i tots els dies de la nostra vida**, perquè el nostre tarannà és més aviat el contrari: volem posseir, volem controlar, volem assegurar tot el que som, tot el que tenim i tot el que hi ha al nostre voltant i que, a més a més, potser no és ni nostre. I ho fem sovint oblidant que tot el que som i tenim és do, més encara, des del nostre baptisme està posat tot als peus d'un Senyor que té tot el dret a reclamar-ho, perquè és Senyor (sense ser un dèspota), perquè és Déu (sense ser un ídol esclavitzant), perquè és Aquell que, en Jesús, s'ha encarnat, ha mort i ha ressuscitat per tots nosaltres.

Cal veure, però, que aquest *oferir-se del tot, aquest donar-se sense reserves*, no té res a veure amb un *nirvana* que cerca la fusió amb un poder ultra-transcendent i impersonal que, a la fi, acabaria també *des-personalitzant-me* a mi mateix en aquesta fusió; sinó que, per obra de l'Esperit Sant promès, més aviat és un dinamisme que em transforma en ofrena viva capaç d'esdevenir a la vegada *aliment* per als altres, generadora de vida, de justícia, de solidaritat, de pau... *Aquest oferir-nos*

ens converteix, com Jesús diu a l'Evangeli (Lc 12, 39-48), en *administradors* encarregats de *donar l'aliment que pertoca* als nostres germans i germanes. *Administradors*, és a dir, responsables de tot el creat: persones, animals i entorn.

Així, doncs, quan resem la pregària de *Laudes* o de *Vespres*, o quan participem de l'Eucaristia, presentem al Senyor tot el que som i demanem-li que ens concedeixi de ser transformats en ofrena per a ser consumida, a fi que la nostra vida pugui generar la vida de Déu en el cor dels homes i dones de la nostra societat, dels nostres contemporanis.

D'ENÇA QUE VOS, OH CRIST, D'UN VOL...

D'ENÇA QUE VOS, OH CRIST, D'UN VOL,
PUGEU AL PARE,
DE L'ESPERIT EM FUIG EL DOL,
VEIG VOSTRA CARA.

I EN LA TEMPESTA EM SENTO FORT.
SENSE RECANÇA
MIRO LA TERRA, I VEIG LA MORT
FETA ESPERANÇA.

PERE RIBOT, PREV.

CORAL N.º XXIII

Coral n.º XXIII a veu mixtes

Joan B. Rebull, prev.

D'en-ça que Vos, oh Crist, d'un vol, pu-jeu al Pa—
D'en-ça que Vos, oh Crist, d'un vol, pu-jeu al Pa—
D'en-ça que Vos, oh Crist, d'un vol, pu-jeu al Pa—
D'en-ça que Vos, oh Crist, d'un vol, pu-jeu al Pa—

ve, de l'es-pe-rit au fuig — el dol, veig vos — tra ca —
ve, de l'es-pe-rit au fuig — el dol, veig vos — tra ca —
ve, de l'es-pe-rit au fuig — el dol, veig vos — tra ca —
ve, de l'es-pe-rit au fuig — el dol, veig vos — tra ca —

ra. I en la tem-pes — ta en sen - to fort. Sen-se re - can — ça
ra. I en la tem-pes — ta en sen - to fort. Sen-se re - can — ça
ra. I en la tem-pes — ta en sen - to fort. Sen-se re - can — ça
ra. I en la tem-pes — ta en sen - to fort. Sen-se re - can — ça

mi - vo la ter - va, i veig la mort fe-ta espe-ran — ça.
mi - vo la ter - va, i veig la mort fe-ta espe-ran — ça.
mi - vo la ter - va, i veig la mort fe-ta espe-ran — ça.
mi - vo la ter - va, i veig la mort fe-ta espe-ran — ça.

FRA RAMON MORILLA

El propassat mes d'octubre ens va deixar fra Ramon Morilla (Ciril de Terrassa), després d'una llarga estada de 12 anys a la infermeria de Sarrià. Nasqué el 1940 i fou alumne de l'escola de la Mare de Déu de Pompeia; l'any 56 va entrar al Seminari Seràfic d'Igualada i d'allí va passar al Noviciat d'Arenys de Mar. Estant cursant els estudis de Teologia i traient bons resultats, es va veure afectat d'un tumor al cervell, del qual va ser operat amb èxit però deixant seqüeles que l'han acompanyat tota la vida, tot i que no en va desdibuixar els seus trets fonamentals: la seva bondat i bonhomia, la seva fe, el seu desig d'ajudar els altres, el seu bar-

celonisme arborat... El seu itinerari com a frare l'ha viscut en les comunitats de Les Borges Blanques, Tarragona i Sarrià.

Les persones que l'han cuidat darrerament diuen d'ell que, com a malalt, mai va donar problemes, sempre dòcil, donant sempre les gràcies i amb sentit de l'humor. Els darrers mesos, ell que perdia de tant en tant l'orientació, ha estat molt lúcid tot acceptant la seva situació: "jo

sé que m'estic morint". Ha viscut un traspass molt conscient i reconciliat, demanant ell mateix el sagrament de la unció i acomiadant-se de tothom. Que el Pare misericordiós, que estima els petits, l'aculli amb una gran abraçada.

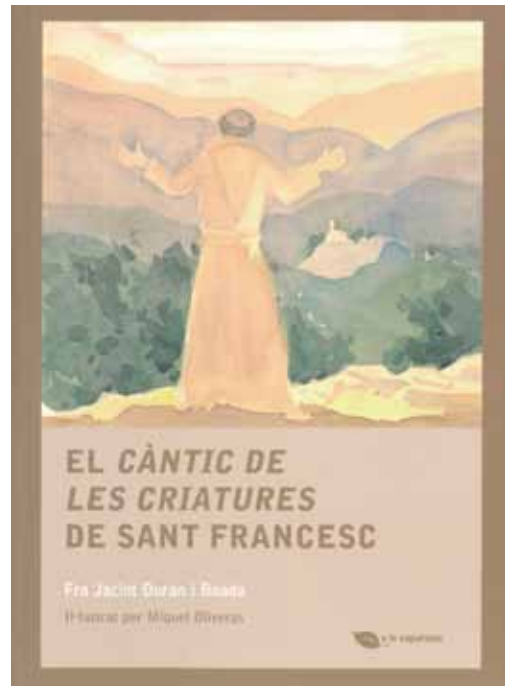
EL CÀNTIC DE LES CRIATURES DE SANT FRANCESC

FRA MATEU SANCLIMENS

Des de la perifèria d'Igualada vaig sentir rumors que fra Jacint Duran (familiàriament, El Cinto) feia un llibre sobre sant Francesc i que en Miquel Oliveras l'il·lustrava. Com que el Miquel fa poc va publicar el llibre *"En Berga i en Vayreda al Taller d'Olot"* (2012), amb dibuixos còmics de color, vaig imaginar-me que el de Sant Francesc, del Cinto, seria una cosa similar. No m'hauria semblat pas malament, pensant sobretot en la quitxalla i els jovenets. Però quan, a peu dret, vaig tenir el llibre a les mans, vaig adonar-me que era tota una altra cosa. Començant pel títol: que ho cenyeix en el Càntic de les Criatures. I les il·lustracions no són pas del gènere còmic sinó unes excel·lents aquarel·les, delicadíssimes, volgutament un xic difuminades, que insinuen més que no pas retraten les figures. Naturalment, la vista se'm va anar a contemplar aquestes làmines que il·lustren les diferents estrofes del Càntic. I donant un cop d'ull al text del Cinto, vaig adonar-me que el llibre no seria de fàcil lectura si hom volia capir-ne tota la profunditat. Per això vaig buscar un moment d'assossec per llegir-lo de dalt a baix.

La veritat és que jo m'havia imaginat trobar d'entrada una referència explícita al Càntic. No va ser així, sinó que el primer capítol tracta de la Vida eremítica dels primers frares i de tota la qüestió sobre la redacció de les diferents Regles franciscanes. I dintre aquest capítol el Cinto hi fa entrar, a més, els viatges (o intents de viatge) que sant Francesc va fer a terres de l'islam. I el segon capítol tampoc no tracta

encara del Càntic com a tal, sinó de com Francesc durant la seva vida va passar per la fase d'encís romàntic de la naturalesa (lloc de descans i de passeig) a una decepció de la mateixa natura. Sabem que a l'època de la seva conversió el deixaven indiferent els paisatges que abans tant l'havien embadalit. Tanmateix, anys més tard va anar retrobant, de manera reconciliada, l'autèntica valoració "cristiana" de les Criatures, malgrat que la realitat del món material sigui sovint dura, fins i tot cruel.

EL CÀNTIC DE LES CRIATURES DE SANT FRANCESC
Fra Jacint Duran
Il·lustrat per Miquel Oliveras
Editorial Mediterrànea 2013

A continuació sí que el llibre tracta del Càntic de les Criatures (o del germà Sol, com sovint se'l titula). Però abans d'entrar a glossar de ple i una per una les Criatures, el llibre s'entreté a parlar del lloc i del quan va néixer el Càntic. Les diferents Fonts de la literatura franciscana coincideixen a situar-lo a uns dos anys abans de morir, al conventet de San Damiano on vivia Sor Clara i les seves germanes. Allà en una cabana o caseta que li van construir, Francesc va sojornar-hi algunes setmanes quan, malalt de la vista, anava de pas cap a Rieti a fer-se visitar pel metge. Una d'aquelles llargues i doloroses nits va ser especialment terrible a causa de les preocupacions que l'aclaparaven i també per les seves molèsties físiques (amb rates que hi feien corredisses...); però ell, per la gràcia de Déu, va ser capaç de sobreposar-se "cristianament". Compadint-se d'ell mateix, com tantes vegades s'havia compadit de la passió de Jesucrist, va clamar auxili a Déu. Llavors va percebre que el Senyor li prometia la seva salvació... Al matí següent li sorgí aquest Poema que, fent-ne una lectura superficial, podria semblar un cant bucòlic a la natura, però que conté tota la profunditat de l'espiritualitat franciscana, sintetitzada ja en la paràbola sobre La Veritable alegria, alegria que s'experimenta quan un, per amor de Jesús i la seva creu, encaixa els menyspreus i humiliacions i tota classe de molèsties... Això s'esdevenia poc abans o poc després de l'estigmatització a La Verna (o Alvèrnia). Segons fra Jacint Duran, per entendre el Càntic cal posar-lo en relació o sintonia amb el que significa l'Estigmatització.

Després de totes aquestes consideracions, finalment el llibre especifica cada una de les Criatures (o Creatures) esmentades en el Càntic i ens fa veure en cada una d'elles unes significacions, que sense un coneixement profund del sentiment o pensament o espiritualitat o mística de sant

Francesc, hom ni ho sospitaria. Per exemple: **El Sol** fa pensar en Crist ressuscitat, i per això l'anomena "missenyor" (Senyor meu). **La Lluna** fa pensar en la germana Clara, filla fidel de l'Església, la que és dipositària de la Glòria de Crist i la reflecteix. **L'aigua, l'aire, el foc i la terra**, els quatre elements de què segons la mentalitat antiga està compost el món, ens remeten a tota la realitat de l'univers, realitat no pas sempre amable; només cal pensar en els estralls que pot fer una inundació, un vendaval, un incendi o un terratrèmol. Però, alhora, cada un d'aquests elements pot simbolitzar una realitat més profunda: el baptisme (en l'aigua), el do de l'Esperit (en el foc), l'alè de vida (en l'aire), la mort (en la terra d'on venim i a on anem).

A aquest Càntic, sorgit després d'una nit de dolor i angoixa (càntic al que Francesc hi posà música, i el cantava i el feia cantar), s'hi afegí més tard l'estrofa del **germà que perdona** per amor de Déu, estrofa que va compondre per moure el cor del bisbe i del batlle perquè es reconciliessin. També fa esment dels qui suporten malalties i tribulacions. I la darrera estrofa, la de la **germana mort**, la va compondre quan ja se la veia

a sobre. Un detall a tenir en compte és que el Càntic de sant Francesc (un dels primers documents de la naixent llengua italiana), a aquestes Criatures, no les anomena *fratello i sorella* (com al germà i germana biològics), sinó *frate i suora (o sora)*, que és com s'anomenen els germans en l'esperit, els germans en Jesucrist.

El text del Cinto, que requereix atenció per a capir-ne tot el contingut (i en aquest sentit és de difícil lectura), en canvi el seu redactat és clar i suggerent, gairebé poètic, com podem constatar en aquests fragments que parlen del Foc, del Vent, de l'Aigua i de la Terra:

“El foc s'apaga, la tarda va caient. Que no s'extingeixi el foc, cal foc, molt més foc. Poseu-hi tota la llenya. Si no hi ha llenya, arrenqueu les portes, tireu-hi les taules, les cadires, els porticons, els taulons, tot, cal foc fins que tot s'arbori, fins que tot sigui abrandat. Diu Jesús: He vingut a calar foc a la terra, com voldria ja veure-la cremar. Francesc, en aquella foguera, ja hi havia tirat tot el que tenia i bona part del que era. Però cremava de veure que les flames encara no ho havien consumit tot. Cremeu-ho tot en l'holocaust d'Aquell que tot s'havia consumit i ara abusava l'ànima de Francesc com una torxa encesa. Cal començar de nou, que no hem fet res, deia Francesc. Cal tornar als leprosos, cal despullar-se de nou i retornar-ho tot a Aquell que s'ha donat del tot, a Aquell que tot és foc que tot ho crema i que no consumeix. Aigua que enarbora la set” (p. 22).

“El germà vent que ho remou tot, que porta la tempesta o aparta els núvols per poder veure el sol. El vent que arrenca els arbres i fa venir tot temps, i el germà vent que també és l'aire serè, l'oreig suau. El germà vent que mou tot temps i pel qual a les vostres criatures doneu sosteniment. El vent de la passió que remou les aigües més fones i somortes. El germà vent i la

germana aigua, la seva esposa, companya i germana. L'aire i l'aigua, símbols de la inestabilitat creadora, del canvi, de les coses sobtades, no esperades. La respiració curta, ansiosa, de l'ofec. L'aigua dóna vida i arrossega la mort. ¿Què hi ha més semblant a la mort que la quietud de l'aigua, què hi ha de més semblant a la vida que un torrent desbordant?” (p. 41).

“Dins de la terra, en coves i baumes, dormia Francesc. La terra era mantes vegades el seu llit. Aquella terra que a voltes es transformava en un parany fangós, en barrera en el seu camí. Parany i dolor quan el gel apareixia. Però també era aquella terra la que sostenia els germans. Aquella terra li ensenyava la humilitat, era l'humus que li recordava d'on havia sorgit, era la seva mare, la terra on aniria i que l'acolliria com a darrera mare. A terra s'asseia i n'arrencava els fruits per compartir-los quan el germà malalt, tímid, no s'atrevia a trencar el dejuni malgrat la seva malaltia. A la terra nua s'assegué nu per morir, nu sobre la terra nua, mare dura, però pròdiga i acollidora. Germana... mare” (p. 43).

Després d'aquesta meva descripció del llibre, em permeto suggerir l'ordre de llegir-lo, sobretot si no esteu gaire familiaritzats en l'espiritualitat franciscana:

Comenceu pel final, pel Càntic sorgit del cor i dels llavis de Francesc, i il·lustrat, estrofa per estrofa, pel Miquel Oliveras, amb unes aquarel·les realment boniques que s'inspiren en certs indrets de la nostra terra: paisatges olotins (i concretament la Fageda d'en Jordà), la Mare de Déu del Mont, Sant Martí del Montnegre, la llar de foc de casa seva, els camps de blat de Batet, el cor alt de l'església dels Caputxins d'Arenys de Mar, etc. Aquesta dotzena d'aquarel·les del Miquel (que és de la nissaga dels Vayreda, i que al mateix temps ha begut de les fonts genuïnes del franciscanisme), al meu entendre ja justificarien,

per elles soles, una publicació. Cal dir que en Miquel Oliveres pinta des dels 6 anys i que des de l'any 1986 ha fet qui-sap-les exposicions (individuals o col·lectives) de les seves pintures.

Després d'encantar-vos amb aquestes aquarel·les, aneu a la pàgina 33 i següents, on trobareu el comentari més directe i concret de les Criatures esmentades en el Càntic. Després, anant més enrere, llegiu en la p. 21 i següents l'apartat que parla d'on i quan va néixer el Càntic. Després, passeu a les pàgines 15-18 on tracta de la relació de Francesc i la natura. Finalment, llegiu el primer capítol sobre la vida eremítica. Fet tot això, deixeu dormir el llibre una setmana sencera, i torneu-lo a agafar per llegir-lo tot seguit, i contempleu novament les il·lustracions del final.

I ara permeteu-me un símil musical:

El Càntic amb les aquarel·les són com una melodia simple d'una bonica cançó. L'explicació de cada estrofa és l'harmonització de la melodia. I tot el cúmul de reflexions que hi fa el Cinto, parlant de l'islam, dels càtars, dels frares massa legalistes, etc. i amb les moltes referències a autors com Chesterton, Dietrich Bonhoeffer, Etty Hillesum, Nikos Kazantzakis, el film de la Liliana Cavani, Frederic Raurell, forma com una simfonia on hi entra molt el contrapunt amb variacions sobre el tema.

Del Càntic de les Criatures de sant Francesc, només ens ha arribat la lletra; en canvi la melodia que hi posà s'ha perdut, lamentablement. I aquesta melodia devia ser alegre. Ho dic, perquè una vegada, quan Francesc es veia a punt de morir, va demanar que li cantessin, i al Ministre, Fra Elies, no li semblava gaire bé que en un moment tan transcendental la gent sentís cantar una melodia joglaresca. Tanmateix, se la va fer cantar!

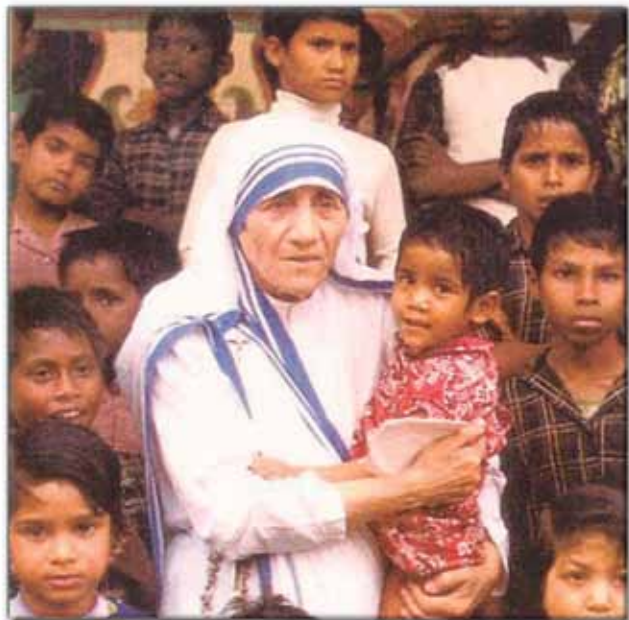
Els contrapunts al Càntic són obra de Fra Jacint Duran i Boada, una de les persones més expertes pel que fa a les Fonts

Franciscanes. Malgrat que anys enrere no se li va permetre anar a estudiar a Roma on volia aprofundir aquesta temàtica i, en canvi, el van enviar a les missions de l'Amazones..., ell s'ha anat fent un especialista de la matèria. La seva tesi a la Facultat de Teologia de Catalunya va ser precisament sobre "La veritable alegria segons sant Francesc", i gairebé durant tota la seva vida ha fet classes de franciscanisme, tant al Noviciat com a la Facultat de Teologia com a l'Escola Superior d'Estudis Franciscans (ESEF), a Madrid. I és ell qui va fer la Introducció als Escrits de sant Francesc en el primer volum de la col·lecció Clàssics del Cristianisme.

Aquí tenim, doncs, un petit però substancial volum que conté un estudi aprofundit sobre la vida i el pensament de sant Francesc. L'ha fet fra Jacint Duran i Boada, tot comentant el Càntic de les Criatures, tan traduït i llegit en tots els idiomes, però que potser no és prou entès segons el sentit o la càrrega espiritual que hi donava el seu autor, el gran cristià que fou el Pobriçó d'Assís (Il Poverello), sant Francesc.

Viure l'Evangelí

35 frases-pregària sobre el compromís cristià

VIURE L'EVANGELI. 35 FRASES-PREGÀRIA SOBRE EL COMPROMÍS CRISTIÀ

FRA MATEU SANCLIMENS, 2013

Ja fa bastants anys que fra Mateu publica setmanalment al nostre web (www.caputxins.cat) una frase-pregària amb dibuixos i pintures de l'art universal i un text d'autors espirituals, amb pregàries de la tradició cristiana. Ara, ens ofereix, molt ben editat en color, aquest recull, sota el lema de *Compromís cristià*, amb textos de Saint Exupery, Pere Casaldàliga, Frère Roger, Antoine Chévrier, Kierkegaard, Teresa de Calcuta, Francesc d'Assís, Cristina Kaufmann, C.M^a. Martini, K.Rahner..., acompanyats de textos evangèlics. Una molt bona ajuda per a la pregària i la meditació personal o en grup. Per adquirir-los heu de parlar amb ell al convent d'Igualada (93/8032112).

VINE!

CARLA COSTA I GRUP BONA NOVA

Aquest CD, recentment editat pel grup de la Renovació Carismàtica de la Bonanova, conté 12 cants inspirats en la Paraula de Déu, traduïts al català a partir de les versions originals en castellà o anglès. Han nascut de l'oració i són especialment adequats per a l'oració comunitària o la catequesi. Celebrem l'aparició d'aquest nou disc de música cristiana especialment apta per a l'evangelització a través de la bellesa.

El cercle de la saviesa: Ramon Llull i la mística sapiencial

Conferència a càrrec de:

JOAN ANDREU ALCINA

*Professor de Teologia sistemàtica
de l'Institut Superior de Ciències
Religioses de Mallorca*

**5 de març a
les 12:10 h.**

**Organitza la Família Franciscana de
Catalunya i la
Facultat de Teologia de Catalunya**

C/ Diputació, 231

Entrada Lliure

**“... Saber-se estimat fa que vulguem
ser millor persona...”**